

стати предметом для роздумів і подальшого обговорення в наукових колах.

*Черкашина Марина Костянтинівна,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри екологічного права
Національного університету
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»*

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЧИННОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ТА ОХОРОНИ ВОД

Одним з головних компонентів навколишнього природного середовища та необхідною умовою життєдіяльності людини є води. Проблема забезпечення належної кількості та якості води – одна з найбільш важливих і має глобальне значення. При існуючому рівні антропогенного навантаження на екосистему, водні ресурси втрачають здатність до відновлення своїх природних характеристик, змінюючи свої якісні та кількісні показники.

Політика України спрямована на охорону навколишнього природного середовища, зокрема, водних об'єктів країни на всіх рівнях. Відповідно до ст. 16 Конституції України були розроблені Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки 1998 року, в яких знайшли відображення проблеми екологічного стану водних об'єктів та напрямки їх подолання. В 2010 році Україною було прийнято Закон «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», розробка та втілення якої є пріоритетним заходом діяльності Української частини Ради з питань співробітництва між Україною та ЄС та важливою передумовою підписання у 2012 році Угоди «Про асоціацію між Україною та ЄС». Безумовно, адаптація законодавства України до екологічного законодавства Європейського Союзу важлива як для внутрішніх, так і для транскордонних водних об'єктів. Основними вимогами до такого законодавства є його відповідність Конституції України, наближення до відповідних директив ЄС, забезпечення впровадження багатосторонніх екологічних угод (конвенцій, протоколів тощо), стороною яких є Україна.

Зокрема, вищезазначений Закон визначив, що водокористування в Україні здійснюється переважно нерационально, непродуктивні витрати води збільшуються, об'єм придатних до використання водних ресурсів внаслідок забруднення і виснаження зменшується. Серед основних інструментів реалізації національної екологічної політики щодо охорони водних ресурсів передбачається: реформування системи державного управління в галузі охорони та раціонального використання вод шляхом впровадження інтегрованого управління водними ресурсами з метою усунення дублювання функцій різних центральних органів виконавчої влади та неоднозначного тлумачення положень природоохоронного законодавства; реконструкцію існуючих та будівництво нових міських очисних споруд з метою зниження рівня забруднення вод забруднюючими речовинами, а також зменшення скиду недостатньо очищених стічних вод; розроблення та виконання плану заходів щодо зменшення рівня забруднення внутрішніх морських вод і територіального моря з метою запобігання зростанню антропогенного впливу на навколишнє природне середовище та відновлення екосистеми Чорного і Азовського морів.

Основним несприятливим наслідком антропогенного впливу на стан вод є їх забруднення. Необхідність охорони водних об'єктів виникає не тільки внаслідок використання водних ресурсів, проте й в результаті господарської експлуатації джерел їх забруднення, що розташовані на певній території.

У зв'язку з цим вирішення проблеми охорони вод від надходження до водних об'єктів забруднюючих речовин пов'язано з необхідністю, по-перше, чіткої регламентації експлуатації господарських об'єктів, які здійснюють негативний вплив на води, по-друге, можливістю виявлення джерел забруднення вод та притягнення до юридичної відповідальності винних у порушенні водного законодавства осіб.

Питання вдосконалення сучасних засобів виявлення джерел забруднення та джерел надходження забруднюючих речовин у поверхневі води залишається невирішеним та вбачається на сьогодні дуже актуальним, тому існує необхідність у розробці підходів, що сприятимуть встановленню фактів несанкціонованих скидів зворотних вод і забруднюючих речовин у поверхневі водні об'єкти, виявленню незаконного створення систем скиду зворотних вод відповідними органами державної виконавчої влади, а також удосконаленню системи моніторингу вод.

Відповідно до діючого Водного кодексу України забруднення вод (поверхневих, підземних, джерел, внутрішніх морських вод та територіального моря) – це надходження до водних об'єктів забруднюючих речовин, при цьому забруднююча речовина – це речовина, яка привноситься у водний об'єкт в результаті господарської діяльності людини. Мова йде про здійснення юридичними і фізичними особами права спеціального водокористування, а саме забору води з водних об'єктів із застосуванням споруд або технічних пристроїв, використання води та скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти, включаючи забір води та скидання забруднюючих речовин із зворотними водами із застосуванням каналів.

Отже, потребує чіткого правого визначення поняття «забруднююча речовина», «джерело забруднення». Відсутнє у водному законодавстві й поняття «несанкціоноване скидання» забруднюючих речовин, зворотних вод у водні об'єкти, не зрозумілим є його співвідношення з поняттям «самовільне» використання водних об'єктів на праві спеціального водокористування. Хоча, стаття 110 Водного Кодексу України й передбачає відповідальність осіб, винних у несанкціонованому скиданні зворотних вод.

Безумовно, правова охорона й використання вод в Україні забезпечується низкою нормативних актів, проте окремі їх положення залишаються не врегульованими, деякі вирішені не повністю (зокрема, Водний Кодекс України потребує ретельного перегляду з урахуванням внесених до нього чисельних змін), що призводить до зниження ефективності державного управління та діяльності правоохоронних органів у сфері застосування екологічного законодавства, збільшення правопорушень у галузі використання водних ресурсів.